

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Analysis of the content of Persian and study books for the sixth grade in order to pay attention to the components of professional ethics

¹ Z, shirzadi* ,vahidi,Z

¹ Master's student in educational technology, Isfahan University, Isfahan, Iran

² Lecturer in the Department of Educational Sciences, Farhangian University, Isfahan, Iran

ABSTRACT

Keywords:

- . book pictures
- . content analysis
- . Ethics
- . Farsi
- . Moral education
- .Social studies
- .Shannon entropy

1 . Corresponding author
zahrashirzadi900@gmail.com

Background and Objectives: The aim of the current research was to investigate the level of attention of the sixth elementary textbooks (social studies and Farsi) to teaching the components of professional ethics. The research method is a description of the type of content analysis. **Methods:** The statistical population of this research was social studies and Persian books of the sixth grade in the academic year of 1402-1401. The unit of analysis of the research was text, pictures, activities and book assignments. The measuring instrument of the research was the following items adapted from the Kadu professional ethics questionnaire, which was obtained to ensure the reliability of the instrument. Cronbach's alpha value for this questionnaire was 0.81. The research data was processed by Shannon's entropy method. **Findings:** The results of the research showed that in the mentioned books, the highest coefficient of importance is assigned to the component of honesty at the rate of 0.170 and the lowest coefficient of importance is assigned to the component of respect for others at the rate of 0.095. **Conclusion:** In general, these books deal with the components of professional ethics in an unbalanced manner, so that some components such as responsibility, respect for others, and loyalty are not paid attention to in written Persian books. Considering the important role that professional ethics has in the future of students and the country, it is necessary that the authors of textbooks pay due attention to this issue in the next editions.

ISSN (Online):

DOI: 10.48310/reck.2024.14804.1244

Received: 2023/09/06

Reviewed:2023/12/20

Accepted:2024/02/08

PP: 127-142

Citation (APA): shirzadi ,Z. vahidi .Z.(2024). Analysis of the content of Persian and study books for the sixth grade in order to pay attention to the components of professional ethics. *The Journal of journal of research in elementary education*,127-142.

 <https://doi.org/10.48310/reck.2024.14804.1244>

تحلیل محتوای کتب مطالعات و فارسی ششم ابتدایی از جهت توجه به مولفه های اخلاق حرفه ای

مقاله پژوهشی / مروری

زهرا شیرزادی^۱، زهرا وحیدی*

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۲. مدرس گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران

چکیده

پیشینه و اهداف: هدف پژوهش حاضر بررسی میزان توجه کتب درسی ششم ابتدایی (مطالعات اجتماعی و فارسی) به آموزش مؤلفه های اخلاق حرفه ای بود. روش پژوهش، توصیفی از نوع تحلیل محتوا می باشد. **روش ها:** جامعه آماری این پژوهش کتاب های مطالعات اجتماعی و فارسی ششم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بود. واحد تحلیل پژوهش متن، تصاویر، فعالیت ها و تکالیف کتاب بود. ابزار اندازه گیری پژوهش گویه های اقتباس شده از پرسشنامه ی اخلاق حرفه ای کادو زیر بود که برای تأمین پایایی ابزار مقدار آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه ۰/۸۱ به دست آمده است. داده های پژوهش به روش آنتروپی شانون پردازش شد. **یافته ها:** نتایج پژوهش نشان داد که در کتب یاد شده بیشترین ضریب اهمیت به مؤلفه ی صادق بودن به میزان ۰/۱۷۰ و کمترین ضریب اهمیت به مؤلفه ی احترام به دیگران به میزان ۰/۰۹۵ اختصاص می یابد. **نتیجه گیری:** به طور کلی پرداختن به مؤلفه های اخلاق حرفه ای در این کتاب ها به صورت نامتوازن صورت گرفته است به طوری که به برخی از مؤلفه ها مانند مسئولیت پذیری، احترام به دیگران و وفاداری در کتاب فارسی نوشتاری اصلاً توجه نشده است. با توجه به نقش مهمی که اخلاق حرفه ای در آینده دانش آموزان و کشور دارد، ضروری است که مؤلفان کتب درسی، در ویرایش های بعدی به این امر توجه لازم را داشته باشند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:
10.48310/reek.2024.14804.1244

واژه های کلیدی:

اخلاق حرفه ای
آموزش اخلاقی
آنتروپی شانون
تحلیل محتوا
تصاویر کتاب
فارسی
مطالعات اجتماعی

۱. نویسنده مسئول

zahrashirzadi900@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱۹

شماره صفحات: ۱۴۲-۱۲۷

مقدمه

جامعه قرن بیست و یکم از مزایای قابل توجهی از پیشرفت های علم، تحقیقات و فناوری های ارتباطی برخوردار است که اینها به نوبه خود سبک زندگی بشر را بهبود بخشیده است. بشریت امروزه مجهز به شبکه انتقال آنی اطلاعات، ایده ها و قضاوت های ارزشی در همه زمینه ها شده است. این تغییرات باید درک متقابل و همکاری بین همه مردم را تسهیل کند. دیگر نباید موانع فرهنگی وجود داشته باشد، چه برسد به موانع جغرافیایی. با این حال، شکاف سوء تفاهم، بی عدالتی و میل به گسترش قدرت به شکلی در بیشتر افراد و سازمان ها وجود دارد (Terranova Ruizet al, 2018). از سوی دیگر، آموزش تجاری سازی شده است. انسان ها با ارزش های اخلاقی و انسانی تربیت نمی شوند و کسب دانش برای کسب سود ترویج می شود. این امر در انتخاب مشاغل دانشگاهی نیز منعکس می شود، زیرا نسل های امروزی رشته هایی را انتخاب می کنند که به آنها امکان می دهد در آینده بسیار نزدیک دستاوردهای اقتصادی و موقعیت اجتماعی بهتری را داشته باشند (Tan et al, 2018). در مقابل، مشاغل انسان گرایانه با حداقل تقاضا روبرو شده و می توان گفت کم ارزش. تلقی می شوند. این واقعیت منجر به تأملی انتقادی در مورد نقش آموزش و پرورش در جامعه قرن بیست و یکم می شود. (Trelles-Astudillo & Santacruz-Correa, 2023)

اگر با همین دیدگاه که تا کنون داشته ایم ادامه دهیم، توقف خشونت، بزهکاری و نابودی انسان بوسیله انسان، غیرممکن است. به این معنا، آلوارز (Álvarez, 2012) بیان می کند که لازم است یک غربالگری اخلاقی انجام شود تا بشریت به ارزش هایی بپردازد که امروزه بیش از هر زمان دیگری با بحران مواجه است. فرآیندی که باید شامل بازتاب و تشخیص وضعیت لازم برای هدایت یک مسیر جدید باشد. بحران ارزش های اخلاقی و انسانی در جامعه امروزی مشهود است. این مشکلی است که باید نگرانی همه باشد، به ویژه متخصصان آموزش و پرورش که مهارت ها، دانش و ارزش های مورد نیاز برای همزیستی و انسجام اجتماعی را در کلاس درس منتقل می کنند. به همین معنا، اوولار (Ovelar, 2004) می گوید که کودکان اخلاق را در فرایند زندگی اجتماعی خود در خانواده، جامعه و مدرسه کسب می کنند. آموزش و پرورش باید از طریق معنی دادن به دانش آموزان، خودآگاهی و خویشتن شناسی را در آنان زنده کند. سارتر می گوید: «ما در حال معنا دادن به انسان هستیم، اما ساخت این تمدن، کشتی به گل نشسته است. دنیا غیر شخصی شده و اینها همه باعث معنازدایی از انسان شده است» (Qorchian, 1995: 88).

برهمن اساس در دهه های اخیر، آموزش اخلاق در دوران کودکی توجه جهانی را به خود جلب کرده است. (Michael et al, 2021) آموزش نه تنها اطلاعات را منتقل می کند، بلکه موقعیت ها را شکل می دهد، هدایت می کند و فعالیت های یادگیری دانش آموزان را در جهت بهتری هدایت می کند (Warif et al, 2019). یک مربی نیز ملزم به ارائه آموزش هایی است که دارای ارزش های دینی به ویژه اخلاق باشد. در این میان، تعلیم و تربیت در اسلام، فعالیتی برنامه ریزی شده و نظام مند برای توسعه توانمندی دانش آموزان بر اساس مبانی دینی اسلامی است (Syam, 2016). هدف نهایی تربیت، شکل گیری رفتار اسلامی (منش شریف) و ایمان به خداوند متعال بر اساس رهنمودهای دینی اسلامی (قرآن و حدیث) است (Waskito1, 2013) اخلاق در زندگی انسان بسیار مهم است، بدون اخلاق حسنه انسان نابود می شود و آرامش در زندگی خود نخواهد داشت (Muhtadi, 2016). اما برای داشتن اخلاق خوب، تربیت خوب از سنین پایین یا کودکی نیز لازم است که اتفاقاً رشد است (Fitri, 2017). در واقعیت، آموزش و پرورش نتوانسته دانش آموزانی با اخلاق خوب تولید کند (Zaman, 2019).

طبق گفته لو (Lu, 2005)، برنامه درسی مدارس باید به طرف تربیت اخلاقی زندگی محور برود تا بتواند اثربخش باشد. این نوع تربیت می تواند سه نوآوری ایجاد نماید: نخست، مفهوم اخلاق را از مفهومی مبتنی بر دانش به مفهومی مبتنی بر زندگی تبدیل کند. دوم، آموزش اخلاقی را به عنوان چیزی فراتر از آموزش اخلاقی، و در قالب ترویج فعال درون نگر و تأمل در تجربیات زندگی، بازتعریف نماید. سوم، برنامه درسی آموزش اخلاقی به جای یادگیری

غیرفعال یک طرفه، تعامل و گفت‌وگو بین معلمان و دانش‌آموزان، بین دانش‌آموزان و همسالانشان، و بین دانش‌آموزان و خودشان را ترویج نماید (Bamkin, 2018). به این ترتیب، برنامه درسی تربیت اخلاقی زندگی محور، درک سنتی و محدود آموزش اخلاقی را به عنوان دستورالعملی در مورد فضیلت یا شخصیت منعکس نمی‌نماید. بلکه شامل محتوای آموزشی اخلاقی گسترده و مضامین یادگیری، از جمله مسائل مربوط به یادگیری کودکان، مشکلات همسالان، تمایل و توانایی کودکان برای انجام کارهای خانه و حفاظت از محیط زیست، رفتار عمومی مناسب، دوری از مصرف‌گرایی، و پرورش سواد رسانه‌ای است (Sun, Leithwood, 2015). یکی از جنبه‌های تأثیرگذار این اصلاح، تدوین مجموعه‌های جدید از کتاب‌های درسی تربیت اخلاقی بر اساس استانداردهای برنامه درسی دولتی برای مدارس ابتدایی می‌باشد (Ramberg et al, 2019).

تا کنون تحقیقات گسترده‌ای در زمینه پرداختن به تربیت اخلاقی از طریق تجزیه و تحلیل محتوای کتاب‌های درسی مورد استفاده در کشورهای مختلف صورت گرفته است (Anzai, 2015; Lee & Misco, 2014)، و به بررسی اهداف، و ارزش‌ها و فضایل خاص موجود در کتاب‌های درسی پرداخته‌اند. به عنوان مثال، آنزای (Anzai, 2015) بر تحلیل محتوای خوانندگان اخلاقی مدرسه ابتدایی ژاپنی تمرکز می‌کند و نشان می‌دهد که محتوای میهن پرستانه و ارزش‌های مرتبط با آن در بازبینی جدید به طور قابل توجهی تغییر نکرده است. اکثر این مطالعات ماهیت انتقادی دارند و از لحاظ نظری بر پایه آموزش انتقادی، به ویژه نظریه انتقادی اپل (Apple, 2008) هستند.

گردآوری کتب درسی مشابه بافتن ژاکت است. به عنوان یک بافنده، باید به این فکر کرد که از کدام مواد، طراحی و رویکرد استفاده شود. (Gao et al, 2019). دانش‌آموزان ابتدایی نسبت به داستان‌ها و تصاویر حساسیت و توجه بیشتری دارند، بنابراین می‌توان از کتاب‌های مصور به عنوان نکته کلیدی برای هدایت تدریجی دانش‌آموزان به سمت تربیت اخلاقی، بسیج کامل شور و شوق کودکان در نظر بگیرید، که می‌تواند عناصر تربیت اخلاقی را بسیار تحریک کند و کیفیت اخلاقی کودکان را پرورش دهد. (Zhao, 2021) کتاب‌های تصویری در واقع نوعی از ادبیات است که تصاویر و متون را با هم ترکیب می‌کند و اغلب به عنوان مواد خواندنی فوق برنامه برای کودکان و گاهی اوقات به عنوان مواد آموزشی استفاده می‌شود. با این حال، معلمان در تدریس کتاب‌های مصور معمولاً بر آموزش دانش و مهارت تمرکز می‌کنند و در عین حال از اهمیت آموزشی کتاب‌های مصور غفلت می‌کنند (Wu, 2019). در واقع کتاب‌های مصور اهمیت آموزشی بسیار مهمی دارند و داستان‌هایی که می‌گویند فلسفی است و می‌تواند به کودکان در شکل‌گیری ویژگی‌های مثبت اخلاقی کمک کند. بچه‌ها داستان‌های کتاب مصور را به‌طور مستقل می‌خوانند و درک می‌کنند و معلم با استفاده از روش‌های آموزشی مناسب، به درک و درونی کردن مفاهیم اخلاقی کمک می‌نماید (Lv, 2017).

اما گائو استدلال می‌کند که رویکرد دانش‌محور برای تدوین کتاب‌های درسی که به مسائل اخلاقی به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم می‌پردازد برای یادگیری اخلاقی کودکان مناسب نیست. اینگونه رویکرد‌های معرفت‌محور، الزامات اخلاقی متعددی (دانش اخلاقی) را فهرست می‌کنند، برخی تصاویر را ارائه می‌کنند و داستان‌های قهرمانانه یا تمثیلی را به عنوان نمونه روایت می‌کنند (Lu & Gao, 2004). این رویکرد به‌عنوان یک «موعظه خالی» که ارتباطی با زندگی فردی کودکان ندارد مورد انتقاد قرار گرفته است (Lu & Gao, 2004). گائو (Gao, 2017) معتقد است که «چنین رویکردی باید با رویکرد روایی که با نظام منطبق روایی و اخلاقی در هم آمیخته است، جایگزین شود. در این رابطه، روایت بر تجربیات فردی و واقعی کودکان تمرکز دارد و تلاش می‌کند تا آنها را در رویدادهای مختلف زندگی دربر گیرد. نظام منطبق اخلاقی در کتب درسی تربیت اخلاقی مبتنی بر مفاهیم و گزاره‌های اخلاقی متافیزیکی نیست، بلکه مبتنی بر منطق زندگی است، یعنی منطق رشد کودکان. به عنوان عناصر سازنده، رویدادهای مختلف زندگی را می‌توان با توجه به سیستم منطبق اخلاقی در کتاب‌های درسی گنجانند. از این رو رویکرد روایی روشی مناسب برای تدوین کتب درسی تربیت اخلاقی زندگی محور است».

این مطالعه بیشتر به بررسی میزان استفاده از رویکرد روایی در تدوین اخلاق و قانون در کتاب های درسی مطالعات اجتماعی و فارسی پایه ششم ابتدایی می پردازد و به این موضوع می پردازد که چگونه کتاب درسی به عنوان یک رسانه چاپی دو بعدی، ایستا می تواند تجربه زندگی چندوجهی و پویا کودکان را ارائه دهد. این پژوهش برای درک بهتر روش تالیف، رویکرد روایی را به مولفه های اخلاق حرفه ای کادو (شامل مؤلفه های احساس مسئولیت، رقابت طلبی، صادق بودن، احترام و تکریم دیگران، رعایت ارزش ها و هنجارهای اجتماعی، عدالت و انصاف، همدردی با دیگران و وفاداری)، باز می گرداند. مرور ادبیات پژوهش حاکی از آن است که تا به حال هیچ مطالعه ای در حیطه آموزش اخلاق حرفه ای از دوران کودکی و یا بررسی برنامه درسی با این دیدگاه انجام نشده، لذا به دلیل بدیع بودن موضوع پژوهش حاضر، به بررسی کلیه مطالعات که در حوزه اخلاق حرفه ای انجام شده می پردازیم:

به طور مثال، مهری و قانع (Mehri & Qane, 2022) در پژوهشی با عنوان «تأثیر فرهنگ ایثار و شهادت بر توسعه اخلاق حرفه ای در آموزش و پرورش» نشان دادند که فرهنگ ایثار اجتماعی و ابعاد آن بر توسعه اخلاق حرفه ای در کارکنان آموزش و پرورش شهر تهران تأثیر معنادار دارد. به عبارتی با تقویت فرهنگ ایثار و شهادت و ابعادی مثل خدامحوری، مردم داری، عمل صالح و عدم تعلق به دنیا و آخرت گرایی می توان شاهد توسعه اخلاق حرفه ای در کارکنان آموزش و پرورش شهر تهران بود.

منصوریان (Mansourian, 2022) در پژوهشی با عنوان «تأثیر آموزش اخلاق حرفه ای معلمان بر تحصیلی دانش آموزان» نشان داد دانش آموزانی که معلمان آنان با اخلاق حرفه ای بالا در کلاس تدریس می کردند، از تحصیلی بالاتری نسبت به دانش آموزانی که معلمان آنان تحت آموزش قرار نگرفته بودند، برخوردار بودند.

نتایج پژوهش بوچانان¹ و همکاران (Buchanan et al, 2022) با عنوان «راهکار جدید فلسفه تعلیم و تربیت: کشف روش های جدید آموزش و رعایت اخلاق حرفه ای در آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم» عبارت است از اینکه در زمینه ی آموزش، شبکه ی پیچیده ای از تعهدات اخلاقی برای آماده سازی دانش آموزان برای کار آینده وجود دارد. اما همچنان نگرانی های اخلاقی در آموزش دامنه وسیعی دارد، که شامل زمینه های متفاوتی از جمله: آماده سازی معلمان، اخلاق در آموزش عالی، مراقبت های دوران کودکی، مدیریت آموزشی و اخلاق ارتباطی است.

همچنین نورمحمدی و موسوی (Mohammadi & Mousavi, 2021) در پژوهش «رابطه بین اخلاق حرفه ای با کیفیت تدریس معلمان مدارس ابتدایی» نتیجه گرفتند که کیفیت تدریس از طریق مسئولیت پذیری، صداقت، عدالت و انصاف، وفاداری، همدردی با دیگران و رعایت احترام نسبت به ارزش ها و هنجارهای اجتماعی قابل پیش بینی است و کیفیت تدریس معلمان که دارای ابعاد مختلف اخلاق حرفه ای هستند، بیشتر قابل پیش بینی است.

از مقاله نوری، احمدوند و غفاری (Nouri, Ahmadvand & Ghafari, 2017) با عنوان «تحلیل محتوای کتاب های درسی هدیه های آسمان پایه دوم تا ششم دوره ابتدایی و میزان انطباق آن ها با شایستگی های پایه سند برنامه درسی ملی» می توان این گونه استنباط کرد که این کتاب ها در زمینه شایستگی های پایه روند کیفیتی رو به بهبودی داشته اند و توجه به مؤلفه تعقل که در سند برنامه درسی ملی از محوریت مرکزی برخوردار است در حد مطلوبی توزیع شده و همچنین مؤلفه های علم و عمل از جایگاهی نسبتاً خوب برخوردارند، اما توجه نسبت به شایستگی های پایه مؤلفه های ایمان و اخلاق در حد مطلوب نیست و لازم است توجه به این مؤلفه ها مورد توجه متصدیان و مؤلفان کتاب های درسی قرار گیرد.

حسنی و وجدانی (Hassani & Vajdani, 2016) در پژوهشی به تحلیل محتوای کیفی کتاب های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی از منظر تربیت اخلاقی پرداختند که محتوای کتاب ها از نظر اهداف، محتوا، اشکال، ارائه محتوا، روش یاددهی - یادگیری و ارزشیابی شدند. یافته ها نشان داد که رویکرد برنامه درسی مطالعات اجتماعی، بین برنامه ای و تلفیقی است، اهداف اخلاقی در کنار دیگر اهداف درس قرار گرفته و محتوای کتاب های درسی هم به تبع

¹ Buchanan

اهداف، دارای مضامین اخلاقی شده است. بررسی رویکرد اخلاقی در نظام تربیت رسمی و عمومی توسط حسنی در سال ۱۳۹۴، نیز نشان داد رویکرد تربیت اخلاقی در مولفه چپستی رویکرد فضیلت‌گرایانه دین‌ورزانه است و در مولفه چگونگی (برنامه ریزی درسی)، رویکرد تلفیق یا فرا برنامه درسی است که ویژگی اساسی آن، آشفتگی می باشد؛ یعنی وضع موجود برنامه درسی تربیت اخلاقی «فرا برنامه درسی تربیت اخلاقی» آشفته است.

کمالی و همکاران (Kamali et al, 2016) در پژوهشی با عنوان «جایگاه تربیت اخلاقی در محتوای کتب درسی هدیه‌های آسمان دوره ابتدایی»، به این نتیجه رسیدند که بیشترین توجه به مؤلفه احترام با ۰/۴۹ درصد و کمترین توجه به مؤلفه صداقت بوده است.

مرعشی و همکارانش (Marashi et al, 2014) به تحلیل محتوای کتاب‌های درسی فارسی بخوانیم و بنویسیم و هدیه‌های آسمان مقطع ابتدایی از منظر توجه به مولفه‌های اخلاقی پرداختند. و به این نتیجه رسیدند که در کلیه کتاب‌های مورد تحلیل ۲۶۳ مولفه اخلاقی شناسایی شد، که ۱۳۵ مولفه اخلاقی مربوط به کتاب‌های فارسی و ۱۲۸ مورد از مولفه اخلاقی مربوط به کتاب‌های هدیه‌های آسمان بوده است.

در پژوهش دیگری نیز افکاری (Afkari, 2013) به نقد و بررسی رویکردهای تربیت اخلاقی در دوره ابتدایی در کتاب‌های درسی بخوانیم، بنویسیم، قرآن، هدیه‌های آسمانی، تعلیمات اجتماعی و طراحی الگوی برنامه درسی پرداخته که نتایج نشان داد که کتاب‌های درسی مورد بررسی به مسئله تربیت اخلاقی به طور علمی و عملی نپرداخته‌اند و شیوه تربیتی تدریس نیز متناسب با رده سنی کودکان نبوده است.

خدایار و همکارانش (Khodayar, 2013) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی میزان توجه به مولفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی، فارسی و هدیه‌های آسمانی پایه ششم ابتدایی» به این نتیجه رسید که در کتاب مطالعات اجتماعی بیشتر به مقوله‌های اخلاق اجتماعی و اخلاق عمومی و کمتر به مقوله‌های اخلاق اقتصادی توجه شده است.

همانطور که ملاحظه گردید تحقیقات در زمینه تربیت اخلاقی، بسیار گسترده صورت گرفته است و هیچ کدام به بعد اخلاق حرفه‌ای در برنامه درسی مدارس نپرداخته‌اند. بلکه اغلب آن‌ها وجود اخلاق حرفه‌ای را در هر سازمان و حرفه عامل بقا و همچنین تسهیل‌کننده و تسریع‌کننده برای دستیابی به اهداف دانسته‌اند. اما آموزش اخلاق و تغییر در رفتار انسان‌های بالغ کاری بس دشوار است چراکه ارزش‌های اخلاقی و تفکرات ذهنی آن‌ها در دوران کودکی نقش بسته و تکامل یافته و رفتار امروز آن‌ها بازتاب ارزش‌ها و اخلاقیاتی است که در دوران کودکی برایشان نهادینه شده است. اما علی‌رغم اهمیت این موضوع همانطور که گفته شد تحقیق منسجمی در مورد چگونگی آموزش اخلاق حرفه‌ای به عوامل انسانی در دست نیست و انجام پژوهشی که میزان توجه برنامه ریزان درسی به آموزش مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای به کودکان را در مدارس روشن نماید ضروری به نظر می‌رسد. به امید آن‌که با آموزش این اخلاق به دانش آموزان بستری فراهم شود تا در بزرگسالی اخلاق حرفه‌ای را هنگام تعاملات خود با دیگران در جامعه و سازمان‌ها به کار برند؛ چراکه دانش آموزان امروز آینده‌سازان فردا هستند. بر همین اساس محققین این پژوهش بر آنند که به تحلیل محتوای کتب مطالعات و فارسی ششم ابتدایی بسنجند تا به این سوال پاسخ دهند که در تدوین این کتب تا چه میزان به مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای توجه شده است؟

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر کاربردی و از نوع تحلیل محتوای کمی - توصیفی است، از آن جهت توصیفی است که به توصیف مفاهیم و عبارات و جملات دال بر متغیرهای پژوهش در متن کتاب درسی کتاب‌های فارسی خوانداری، فارسی نوشتاری و مطالعات اجتماعی پایه ششم می پردازد و از آن جهت کمی است که مفاهیم دال بر متغیرهای پژوهش را به صورت فراوانی و با بیان ضریب اهمیت آن نشان می دهد. جامعه پژوهش شامل کتاب مطالعات اجتماعی و فارسی پایه ششم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ می باشد. در این تحقیق حجم نمونه برابر با جامعه آماری

است و روش نمونه گیری سرشماری است. ابزار اندازه گیری گویه های اقتباس شده از پرسشنامه ای اخلاق حرفه ای کادو (شامل مؤلفه های احساس مسئولیت، رقابت طلبی، صادق بودن، احترام و تکریم دیگران، رعایت ارزش ها و هنجارهای اجتماعی، عدالت و انصاف، همدردی با دیگران و وفاداری)، بود. در این پژوهش از شاخص آماری فراوانی استفاده شد. شاخص آماری فراوانی برحسب تعداد دفعات وجود هر مؤلفه تربیت اخلاق حرفه ای در متن و تصویر و فعالیت برحسب نوع اشاره ای مستقیم و یا غیرمستقیم ثبت شد. واحد تحلیل این پژوهش تصاویر، نوشته ها و تمرین های کتب مطالعات و فارسی ششم ابتدایی درزمینه ی درس ها قرار گرفته است.

برای تعیین روایی چک لیست تحقیق از روایی صوری و محتوا استفاده شد. بدین صورت که با اساتید دانشگاه فرهنگیان که به تدریس درس اخلاق حرفه ای می پرداختند مشورت شد و چک لیست مزبور که بر اساس مولفه های اخلاق حرفه ای کادوزیر تنظیم شده بود، بر اساس نظرات و پیشنهادات اساتید مزبور بازنگری و بازنویسی گردید. این مولفه ها مجددا در اختیار چند تن از کارشناسان آموزش و پرورش استان، معلمین مدارس که کتاب های مزبور را تدریس می کردند قرار گرفت و نظرات آنها اعمال شد. جهت تعیین پایایی نیز از روش دو نیمه کردن استفاده شد. تعداد موارد سیاهه یا همان چک لیست به دو قسمت تقسیم شد و نتایج نیمه اول و دوم محاسبه شد، سپس ضریب همبستگی دو نیمه بدست آمد و از فرمول اسپیرمن - براون برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد کل مولفه ها استفاده شد. ضریب همبستگی دو نیمه ۰/۷۸ بدست آمد.

جدول شماره ۱. مؤلفه های اخلاق حرفه ای و شاخصه های آن (اقتباس کادو زیر (۲۰۰۲)

مؤلفه	شاخص
مسئولیت پذیری	در این مورد فرد پاسخگو است و مسئولیت تصمیمها و پیامدهای آن را می پذیرد سرمشق دیگران است حساس و اخلاق مند است به درستکاری و خوش نامی در کارش اهمیت می دهد برای ادای تمام مسئولیت های خویش کوشاست و مسئولیتی را که به عهده می گیرد با تمام توان و خلوص نیت انجام می دهد.
برتری جویی و رقابت طلبی	در تمام موارد سعی می کند ممتاز باشد اعتماد به نفس دارد به مهارت بالایی در حرفه خود دست پیدا می کند جدی و پرکار است
صادق بودن	به موقعیت فعلی خود راضی نیست و از طریق شایسته دنبال ارتقای خود است سعی نمی کند به هر طریقی در رقابت برنده باشد مخالف ریاکاری و دورویی است
احترام به دیگران	به ندای وجدان خود گوش فرا می دهد در همه حال به شرافتمندی توجه می کند شجاع و باشهامت است به حقوق دیگران احترام می گذارد خوش قول و وقت شناس است
رعایت و احترام نسبت به ارزش ها و هنجارهای اجتماعی	به دیگران حق تصمیم گیری می دهد برای ارزش های اجتماعی ارزش قائل است در فعالیت های اجتماعی مشارکت می کند به قوانین اجتماعی احترام می گذارد در برخورد با فرهنگ های دیگر متعصبانه عمل نمی کند

<p>طرفدار حق است در قضاوت تعصب ندارد بین افراد از لحاظ فرهنگی، طبقه اجتماعی و اقتصادی، نژاد و قومیت تبعیض نمی‌شود دلسوز و رحیم است در مصائب دیگران شریک می‌شود و از آنان حمایت می‌کند به احساس دیگران توجه می‌کند مشکلات دیگران را مشکل خود می‌داند به وظایف خود متعهد است رازدار دیگران است، معتمد دیگران است</p>	<p>عدالت و انصاف</p> <p>همدردی با دیگران</p> <p>وفاداری</p>
--	--

فرایند اجرا در پژوهش حاضر به این صورت بود که بعد از نهایی شدن چک لیست، تمامی دروس کتاب های انتخاب شده اعم از جملات، فعالیت ها، سوالات و تصاویر به عنوان واحد تحلیل انتخاب شدند. پژوهشگران شروع به سرشماری این واحد تحلیل ها در متون کتاب به تفکیک درس کردند. پس از مطالعه هر صفحه از درس، مولفه های مورد نظر مشخص گردید و در سیاه های مربوطه وارد شد و در نهایت نسبت به محاسبه فراوانی، درصد و میانگین و تفسیر و تحلیل یافته ها اقدام شد. برای تحلیل داده های حاصل نیز از روش کمی و توصیفی آنتروپی شانون استفاده گردید. در نظریه اطلاعات، "آنتروپی" شاخصی است برای اندازه گیری عدم اطمینان که با یک توزیع احتمال بیان می‌شود به کار می‌رود. بر اساس این نظریه، که به مدل جبرانی مشهور است، محتوای کتاب های فارسی خوانداری، نوشتاری و مطالعات اجتماعی دوره ششم ابتدایی از نظر میزان توجه کتب فوق، به هشت مؤلفه اخلاق حرفه ای کادوزیر (شامل مؤلفه های احساس مسئولیت، رقابت طلبی، صادق بودن، احترام و تکریم دیگران، رعایت ارزش ها و هنجارهای اجتماعی، عدالت و انصاف، همدردی با دیگران و وفاداری)، به ۳۱ شاخص طبقه بندی شده است.

ابتدا پیام برحسب مقوله ها در قالب فراوانی شمرده و بر اساس داده های جدول فراوانی مراحل زیر به ترتیب اجرا شد:

مرحله اول: اولین گام این روش تشکیل ماتریس تصمیم است. ماتریس تصمیم این روش شامل ماتریسی است که ستون های آن معیارها و سطرهای آن گزینه های پژوهش هستند.

مرحله دوم: نرمال سازی ماتریس تصمیم است.

مرحله سوم: محاسبه باراطلاعاتی هر مقوله و قرار دادن آن در ستون های مربوطه از رابطه زیر به دست آمد:

مرحله چهارم: محاسبه ضریب اهمیت هر یک از مقوله ها از رابطه زیر و با استفاده از بار اطلاعاتی آن ها ($I=j$) به دست آمد. هر مقوله ای که بار اطلاعاتی بیشتری داشته باشد، اهمیت (WJ) بیشتری دارد (Azer, 2002).

یافته های تحقیق

در این مقاله کتب مطالعات و فارسی ششم ابتدایی از منظر توجه به مؤلفه های افراد دارای اخلاق حرفه ای مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. فراوانی و درصد مؤلفه های اخلاق حرفه ای که به طور مستقیم و غیرمستقیم در کتاب به آن اشاره شده در قالب جداول زیر ارائه گردید.

جدول شماره ۲. میزان تطبیق داده های کتاب مطالعات اجتماعی ششم ابتدایی با مؤلفه های اخلاق حرفه ای

مؤلفه های اخلاق حرفه ای	فراوانی	درصد
مسئولیت پذیری	۲۸	۶.۱۳
برتری جویی و رقابت طلبی	۵	۴.۲
صادق بودن	۱۶	۹.۷

۶.۱۷	۳۶	احترام به دیگران
۴۲	۸۶	رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۳.۶	۱۳	عدالت و انصاف
۹.۴	۱۰	همدردی با دیگران
۳.۵	۱۱	وفاداری
٪۱۰۰	۲۰۵	جمع کل

یافته‌ها دستاوردهای مطالعه هستند که در مطالعات کمی شامل توزیع ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد گروه نمونه، یافته‌های توصیفی و تحلیلی متغیرهای مورد مطالعه را شامل می‌شوند. یافته‌های پژوهش کیفی نیز در قالب طبقات، مفاهیم یا مضامین اصلی با زیر مجموعه آنها به همراه نقل قول‌های مستقیم شرکت‌کنندگان یا داده‌های اولیه توضیح داده می‌شوند.

جدول شماره ۳. میزان انطباق داده‌های کتاب فارسی خوانداری ششم ابتدایی با مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای

درصد	فراوانی	مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای
۳.۲۰	۳۶	مسئولیت‌پذیری
۵۵.۱۳	۲۴	برتری‌جویی و رقابت‌طلبی
۰۳.۹	۱۶	صادق بودن
۸.۶	۱۲	احترام به دیگران
۳۳.۲۰	۳۶	رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۶.۹	۱۷	عدالت و انصاف
۸.۶	۱۲	همدردی با دیگران
۵.۱۳	۲۴	وفاداری
۱۰۰	۱۷۷	جمع کل

جدول شماره ۴. میزان انطباق داده‌های کتاب فارسی نوشتاری ششم ابتدایی با مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای

درصد	فراوانی	مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای
۰	۰	مسئولیت‌پذیری
۱۸.۱۸	۲	برتری‌جویی و رقابت‌طلبی
۴.۴۵	۵	صادق بودن
۰	۰	احترام به دیگران
۰	۰	رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۲.۲۷	۳	عدالت و انصاف
۰۹.۹	۱	همدردی با دیگران
۰	۰	وفاداری
۱۰۰	۱۱	جمع کل

جدول شماره ۵. فراوانی و درصد توجه به هر یک از مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در کتب مذکور به‌طور کلی

مؤلفه کتاب	مسئولیت پذیری	برتری جویی و رقابت طلبی	صادق بودن	احترام به دیگران	احترام به هنجارهای اجتماعی	عدالت و انصاف	همدردی با دیگران	وفاداری
فارسی خوانداری	۳۶	۲۴	۱۲	۱۲	۳۶	۱۷	۱۲	۲۴
فارسی نوشتاری	۰	۲	۵	۰	۰	۳	۱	۰
مطالعات اجتماعی	۲۸	۵	۱۶	۳۶	۸۶	۱۳	۱۰	۱۱
فراوانی کل	۶۴	۳۱	۳۳	۴۸	۱۲۲	۳۳	۲۳	۳۵
درصد کل	۰.۴۵	۰.۹۶	۰.۴۵	۰.۳۳	۰.۳۶	۰.۴۵	۰.۹۱	۰.۹

نتایج جداول (۵) نشان می‌دهد، مجموع واحدهای ضبط و شمارش شده مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در کتاب‌های فارسی خوانداری، نوشتاری و مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی ۳۸۹ واحد بوده است. از این میان به مسئولیت پذیری (۶۴)، برتری جویی و رقابت طلبی (۳۱)، صادق بودن (۳۳)، احترام به دیگران (۴۸)، احترام به هنجارهای اجتماعی (۱۲۲)، عدالت و انصاف (۳۳)، همدردی با دیگران (۲۳) و وفاداری (۳۵) واحد، توجه شده است. در واقع، احترام به هنجارهای اجتماعی با (۱۲۲) واحد بیشترین و همدردی با دیگران با (۲۳) واحد، کمترین توجه را داشته است.

اما آنچه قابل ملاحظه است، این که برخلاف شمارش فراوانی‌ها در تحلیل محتوای رایج، در روش شانون باید داده‌های به دست آمده بهنجار شود. این روش (جبرانی) از دقت ریاضی بالایی برخوردار است و اطلاعات بیشتری را در مورد تفسیر داده‌ها به دست می‌دهد. بنابراین، داده‌های فراوانی در جدول (۶) به صورت داده‌های بهنجار شده آمده است.

جدول شماره ۶. داده‌های بهنجار شده (pij) حاصل از ۳ کتاب بر اساس مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای

pij	مسئولیت‌پذیری	رقابت‌طلبی و برتری جویی	صادق بودن	احترام به دیگران	احترام به هنجارهای اجتماعی	عدالت و انصاف	همدردی با دیگران	وفاداری
فارسی خوانداری	۰/۵۶۳	۰/۷۷۴	۰/۳۶۴	۰/۲۵۰	۰/۲۹۵	۰/۵۱۵	۰/۵۲۲	۰/۶۸۶
فارسی نوشتاری	۰/۰۰۱	۰/۰۶۵	۰/۱۵۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۹۱	۰/۰۴۳	۰/۰۰۱
مطالعات اجتماعی	۰/۴۳۸	۰/۱۶۱	۰/۴۸۵	۰/۷۵۰	۰/۷۰۵	۰/۳۹۴	۰/۴۳۵	۰/۳۱۴

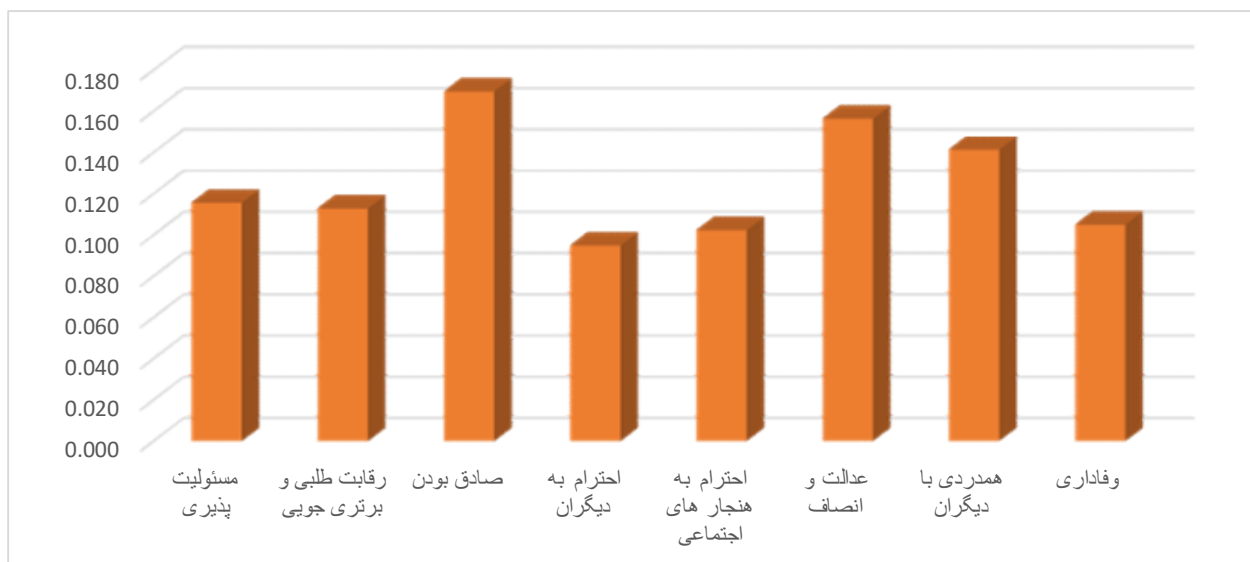
در جدول (۶) داده‌های بهنجار شده مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای برحسب سه کتاب پایه ششم ابتدایی آمده است. پس از نرمال سازی داده‌ها با استفاده از فرمول مرحله دوم روش شانون، در جدول شماره (۷) مقدار بار اطلاعاتی و در جدول شماره (۸) ضریب اهمیت هر یک از مؤلفه‌ها به دست آمده است.

جدول شماره ۷. مقدار بار اطلاعاتی (Eij) حاصل از ۳ کتاب بر اساس مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای

مقدار بار اطلاعاتی	مسئولیت پذیری	رقابت طلبی	صادق بودن	احترام به دیگران	احترام به هنجارها	عدالت و انصاف	همدردی با دیگران	وفاداری	مجموع
Eij	۰/۶۳۰	۰/۶۰۹	۰/۹۱۵	۰/۵۱۸	۰/۵۵۸	۰/۸۴۳	۰/۷۶۳	۰/۵۷۳	۵/۳۸۵

جدول شماره ۸- ضریب اهمیت (wz) حاصل از ۳ کتاب بر اساس مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای

ضریب اهمیت	مسئولیت پذیری	رقابت طلبی	صادق بودن	احترام به دیگران	احترام به هنجارها	عدالت و انصاف	همدردی با دیگران	وفاداری
wz	۰/۱۱۶	۰/۱۱۳	۰/۱۷۰	۰/۰۹۵	۰/۱۰۳	۰/۱۵۷	۰/۱۴۲	۰/۱۰۵
rank	۴	۵	۱	۸	۷	۲	۳	۶

نمودار شماره ۱. ضریب اهمیت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در سه کتاب فارسی خوانداری، نوشتاری و مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی

بر اساس ضرایب اهمیت به دست آمده از جدول شماره (۸) و با توجه به نمودار شماره (۱)، بیشترین ضریب اهمیت مربوط به مؤلفه صادق بودن کمترین ضریب اهمیت مربوط احترام به دیگران است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی جایگاه پرورش اخلاق حرفه‌ای در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بوده است. از این بین، کتاب‌هایی که اهداف آنها در راستای موضوع پژوهش بود، انتخاب گردید. بر این اساس کتاب‌های مطالعات اجتماعی و فارسی پایه ششم دوره ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بدست آمده نشان داد که در کتاب‌های مزبور پرداختن به مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای که شامل مسئولیت‌پذیری، برتری‌جویی رقابتی، صادق بودن، احترام به دیگران، احترام به هنجارهای اجتماعی، عدالت و انصاف، همدردی با دیگران و وفاداری می‌باشد چندان نبوده و گاهی به صورت نامتوازن صورت گرفته است به طوری که به برخی از مؤلفه‌ها مانند مسئولیت‌پذیری، احترام به دیگران و وفاداری در کتاب فارسی نوشتاری اصلاً توجه نشده است. و از میان هشت مؤلفه اخلاق حرفه‌ای به مؤلفه‌ی احترام به هنجارهای اجتماعی از نظر فراوانی بیشترین توجه شده و به مؤلفه‌ی همدردی با دیگران کمتر توجه شده است، به طوری که پس از تفسیر داده‌ها و محاسبه‌ی ضریب اهمیت در مرحله سوم روش شانون، نتایج گویای بار اهمیتی متفاوت بوده، به این صورت که بیشترین ضریب اهمیت به مؤلفه‌ی صادق بودن به میزان ۰/۱۷۰ و کمترین ضریب اهمیت به مؤلفه‌ی احترام

به دیگران به میزان ۰/۰۹۵ اختصاص می‌یابد. ضریب اهمیت سایر مؤلفه‌ها به ترتیب از بیشترین به کم‌ترین عبارت‌اند از مؤلفه‌ی عدالت و انصاف در رتبه دوم، همدردی با دیگران در رتبه سوم، مسودیت پذیری در رتبه چهارم، رقابت‌طلبی و برتری‌جویی در رتبه پنجم، وفاداری در رتبه ششم و احترام به هنجارهای اجتماعی در رتبه هفتم قرار می‌گیرد.

اگر چه در ایران، تربیت اخلاقی به مثابه یک موضوع درسی مستقل وجود ندارد، اما به صورت تلفیقی و در کنار اهداف دیگر کتاب‌ها قرار گرفته است و این امر در کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی و فارسی بیش از سایر کتاب‌ها می‌باشد؛ با این حال آن طور که باید به بحث پرورش اخلاق حرفه‌ای پرداخته نشده است. علاوه توجه نامتعادل به مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای، می‌توان گفت یکی از مهم‌ترین آموزش‌هایی که باید به کودکان در این سن داده شود آموزش مسئولیت‌پذیری، احترام به دیگران و وفاداری، همدردی و همکاری در امور زندگی است که متأسفانه در این کتاب‌ها بسیار کم به آنها پرداخته شده است. این کم توجهی سبب بروز بسیاری از معضلات اخلاقی است که جامعه ما به آن گرفتار است. نکته مهم دیگر در این زمینه، عدم توجه مناسب به تربیت اخلاق حرفه‌ای در بعد برنامه‌های درسی و فعالیت‌های عملی موجود در برنامه درسی است که سبب کاهش نهادینه شدن اخلاق و اصول اخلاقی در فراگیران می‌شود. با توجه به این موضوع که تا به حال هیچ پژوهشی در رابطه با تحلیل محتوای کتب از منظر توجه به اخلاق حرفه‌ای انجام نشده است امکان همسوسازی یا ناهم‌سوسازی این پژوهش با پیشینه‌ی دقیقاً مرتبط وجود نداشته است. اما در پژوهش‌هایی که به بررسی تربیت اخلاقی به طور کل پرداخته شده است نیز می‌توان گفت به نتایج مشابهی با تحقیق حاضر دست یافته‌اند: حسنی و وجدانی (2016, Hassani & Vajdani) و افکاری (2013, Afkari) هم به این نتیجه رسیدند که پرداختن به رویکرد تربیت اخلاقی تلفیقی و بین برنامه‌ای بوده و بیشتر زمینه آشفستگی را ایجاد نموده است و به صورت علمی و عملی مورد توجه قرار نگرفته است. اما احمدوند و غفاری (Ahmadvand & Ghaffari, 2017) در طی بررسی خود به این نتیجه رسیدند که بعد از تنظیم برنامه درسی ملی و سند تحول، می‌توان گفت توجه به مولفه‌های تربیت اخلاقی روند رو به رشدی داشته است، اما باز هم در حد مطلوب و مورد انتظار نیست. اما نتایج تحقیق حاضر با نتایج کمالی و همکارانش (2016, Kamali et al) مطابقت ندارد زیرا آنها در بررسی کتاب هدیه‌های آسمانی به این نکته پی بردند که در این کتاب به مولفه‌ی احترام بیشترین توجه و به صداقت و راستی کمترین توجه شده است.

در تبیین نتایج حاصله و تحقیقات صورت گرفته باید گفت مدارس به‌عنوان بخشی از یک جامعه گسترده‌تر، نقش مهمی را در ارائه درک و آگاهی اخلاقی به کودکان، ارائه الگوهای موثر به دانش‌آموزان به صورت ضمنی و آشکار، و در نتیجه پرورش حس اخلاقی آنها و شکل‌دهی به هویت اخلاقی‌شان ایفا می‌کنند (Jie & Desheng, 2004; Johansson, 2013; Osman, 2019; Thambusamy & Elier, 2013; et al., 2011). مجموعه رو به رشدی از تحقیقات نقش آموزش اخلاقی در مدارس ابتدایی را در سراسر جهان بررسی کرده است (Osman, 2019; Tse & Zhang, 2017). به عنوان مثال، تسه و ژانگ (2017, Tse and Zhang) مشاهده کردند که آموزش ارزش‌های اخلاقی به کودکان فرآیند پیچیده‌ای است، اما القای ارزش‌های اخلاقی به دانش‌آموزان برای آماده‌سازی آنها برای تبدیل شدن به عاملان اخلاقی در حین رشد شخصیت، بسیار مهم است (Engelen, Thomas, Archer, & van de Ven, 2018). اجتماعی کردن دانش‌آموزان از طریق برخوردهای اخلاقی مختلف (مانند احترام به دیگران با زمینه‌های فرهنگی و مذهبی متفاوت، مدارا بین قومیتی، کمک به دیگران) به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا در هنگام تجربه مسائل اجتماعی مانند قلدری، عدم تحمل قومیتی و کلیشه‌های فرهنگی، به عامل اخلاقی تبدیل شوند. در انجام این کار، معلمان (به عنوان مثال، آموزش مستقیم و الگوبرداری) و کتاب‌های درسی به عنوان شریک خاموش معلم، به عنوان راهی برای تقویت یا کانالیزه کردن ارزش‌های اخلاقی در نظر گرفته می‌شود (Widodo, 2018). همچنین می‌تواند یک منبع آموزشی برای معلمان باشد تا حساسیت و رفتار اخلاقی دانش‌آموزان را ایجاد و توسعه دهند (Jie & Desheng, 2004) و ویدودو (Widodo, 2018) استدلال کرد که کتاب‌های درسی می‌توانند به‌عنوان حامل ارزش اخلاقی عمل کنند، زیرا ممکن است شامل

داستان‌هایی از الگوها و رفتارهای اخلاقی آن‌ها (مثلاً مدارا با دیگران) برای کمک به ساخت هویت اخلاقی کودکان جدا از ارائه دانش موضوعی خاص باشد (Tse and Zhang, 2017). این نشان می‌دهد که کتاب‌های درسی می‌توانند محتوا، مهارت‌ها و ارزش‌های ضمنی و آشکار (هنجارهای اجتماعی) را آموزش دهند. به طور خلاصه، یک مدرسه می‌تواند محیط اجتماعی را ارائه دهد که در آن کودکان بتوانند اخلاق (ارزش‌های اخلاقی) را از معلمان و همسالان خود از طریق برخوردهای اجتماعی معمول بیاموزند. که تغییرات برنامه‌های درسی و محتوای کتاب‌ها باید جهت بهبود و به روز شدن محتوا با توجه به شرایط جامعه و اسناد بالادستی صورت بگیرد.

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد‌های زیر به مولفان و طراحان کتاب‌های درسی ارائه می‌شود:

- در حال حاضر به دلیل کم توجهی مدارس ابتدایی کشورمان به تربیت اخلاق حرفه‌ای، و محدود نمودن آن به سطح نظری، برای دستیابی واقعی به مقصود و الزامات تربیت اخلاقی و درک اهمیت عملی آن، معلمان باید ابزارها و وسایل تربیتی مناسب را برای هدایت و نفوذ هدفمند به کار گیرند.

- تدوین کتاب‌های تربیت اخلاقی زندگی محور

- توجه بیشتر به رشد اخلاق حرفه‌ای در فعالیت‌های کتاب‌های درسی

- توجه متوازن به تمام مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای و استفاده متنوع از ابزارهای آموزشی مانند متن، تصویر و فعالیت؛

- یافته‌های این پژوهش محدود به تحلیل محتوای کتاب‌های درسی فارسی خوانداری، نوشتاری و مطالعات اجتماعی پایه ششم دوره ابتدایی است، بنابراین، پیشنهاد می‌شود، تحقیق مشابهی در مورد دیگر کتاب‌های درسی و دیگر مقاطع ابتدایی انجام گیرد.

- همچنین، در فرآیند رشد و آموزش دانش آموزان در این زمینه، معلمان نقش کلیدی دارند و تا آن‌ها از نظر دانش و نگرش به آگاهی کافی نرسند، در به‌کارگیری آن توفیق نخواهند یافت. بنابراین، گنجاندن محتوای مبتنی بر این آگاهی‌ها در کتاب‌های راهنمای معلم و برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت در این خصوص، ضروری به نظر می‌رسد.

مشارکت نویسندگان

میزان مشارکت هر یک از نویسندگان ۵۰٪ است و در تمام مراحل همکاری و مشارکت داشته‌اند

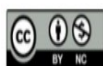
تشکر و قدردانی

از اساتید محترم دانشگاه فرهنگیان که در تعیین روایی و پایایی مطالعه حاضر همکاری لازم را نمودند صمیمانه سپاسگزاری می‌نمائیم

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

COPYRIGHTS

©2021 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

References

- Álvarez R.(2012). El reto de la educación. Crisis de valores. *Revista Iberoamericana education*. 158(3),1-8 . doi. [10.35362/rie5831440](https://doi.org/10.35362/rie5831440).
- Anzai, S. (2015). Re-examining patriotism in Japanese education: Analysis of Japanese elementary school moral readers. *Educational Review*, 67(4), 436–458. doi. [10.1080/00131911.2014.975783](https://doi.org/10.1080/00131911.2014.975783).
- Apple, M. W. (2008). Education and power (N. Qu & M. Liu, Trans.; 2nd ed.) [in Chinese]. *East China Normal University Press*. doi. [10.1177/2096531120982961](https://doi.org/10.1177/2096531120982961).
- Azar, Adel. (2002). Expansion and development of Shannon's entropy method for data processing in content analysis. *Scientific and Research Quarterly of Human Sciences, Al-Zahra University (S)*, *Scientific-Research Quarterly of Human Sciences*, 11(37,38),1 - 18.
- Bamkin, S. (2018). Reforms to strengthen moral education in Japan: A preliminary analysis of implementation in schools. *Contemporary Japan*, 30(1), 78–96. doi. [10.1080/18692729.2018.1422914](https://doi.org/10.1080/18692729.2018.1422914).
- Buchanan, R. A. , Forster, D. J. , Douglas, S. , Nakar, S. , Boon, H. J. , Heath, T. ,... & Tesar, M. (2022). Philosophy of education in a new key: Exploring new ways of teaching and doing ethics in education in the 21st century. *Educational Philosophy and Theory*, 54 (8), 1178-1197. doi. [10.1080/00131857.2021.1880387](https://doi.org/10.1080/00131857.2021.1880387).
- Cardozier, V. , Brown, R M .(2002). The moral profession: A study of moral development and professional ethics of faculty, Available from: www. proquest. Com Engelen, B., Thomas, A., Archer, A., & van de Ven, N. (2018). Exemplars and nudges: Combining two strategies for moral education. *Journal of Moral Education*, 47(3),346–365. doi.[10.1080/03057240.2017.1396966](https://doi.org/10.1080/03057240.2017.1396966).
- Fitri, N. L. (2017). Peran Orang Tua dalam Membentuk Akhlak Anak Sejak Dini. *Al-Hikmah : Indonesian Journal of Early Childhood Islamic Education*, 1(2). doi. [10.35896/ijecie.v1i2.11](https://doi.org/10.35896/ijecie.v1i2.11).
- Gao, D., Zhang, L., & Tang, Y. (2019). Connected to children: The research of elementary moral education textbooks Morality and Law [in Chinese]. *People's Education Press*. doi.[10.1177/209653112098296](https://doi.org/10.1177/209653112098296).
- Gao, D., & Lu, J. (2019). Textbooks in compulsory education: Morality and law (vol. 2 of grade 4)[in Chinese]. *People's Education Press*.
- Ghorchian, Nadergholi.(1995). Curriculum Development and Development, Tehran: Institute of Research and Planning in Higher Education, p. 88. [in persian].
- Hassani.M & Vajdani. F. (2016). Analysis of the content of social studies textbooks of elementary school from the point of view of moral education, *Islamic Education Journal*, 12th year, number 25 . [in persian].
- hambusamy, R., & Elier, A. A. (2013). Shaping the bamboo from the shoot: Elementary level character education in Malaysia. *Childhood Education*, 89(6), 368–378. doi.10. 1080 /00094056.2013.852408.
- Jie, L., & Desheng, G. (2004). New directions in the moral education curriculum in Chinese primary schools. *Journal of Moral Education*, 33(4), 495–510. doi.10.1080/0305724042000315617.
- Johansson, E., Brownlee, J., Cobb-Moore, C., Boulton-Lewis, G., Walker, S., & Ailwood, J. (2011). Practices for teaching moral values in the early years: A call for a pedagogy of participation. *Education, Citizenship & Social Justice*, 6(2), 109–124. doi.[10.1177/1746197910397914](https://doi.org/10.1177/1746197910397914).
- Kamali, Solmaz; Erfani, Elias; Houshmand, Siddiqa and Javadan, Fatemeh. (2016). The position of moral education in the content of the textbooks of the gifts of the sky in the elementary school. *Second International Congress of Humanities, Cultural Studies*, Tehran, [https://civilica. Com /doc /632602](https://civilica.com/doc/632602). [in persian]
- Khodayar, Nasraleh, Ghasemi, Farshid, and Qaltash, Abbas. (2012). Investigating the level of attention paid to the components of moral education in textbooks (social studies, Farsi and heavenly gifts) of the sixth grade of elementary school. *The National Conference of the Iranian Curriculum*

Studies Association (change in the curriculum of education courses). SID. <https://sid.ir/paper/852755/fa>.

Lee, L., & Misco, T. (2014). All for one or one for all: An analysis of the concepts of patriotism and others in multicultural Korea through elementary moral education. *Asia-Pacific Education Research*, 23(3), 727–734. doi:[10.1007/s40299-013-0146-1](https://doi.org/10.1007/s40299-013-0146-1).

Lu, J., & Gao, D. (2004). New directions in the moral education curriculum in Chinese primary schools. *Journal of Moral Education*, 33(4), 495–510. doi:[10.1080/0305724042000315617](https://doi.org/10.1080/0305724042000315617).

Lu, J. (2005). On the life-oriented moral education textbooks: A transformation of the notions of moraleducation curriculum for elementary schools [in Chinese]. *Journal of East China Normal University*(Educational Sciences), 23(3).

Lv, H. (2017). Research on children's picture book publishing in China based on developmental Psychology. *Publication Reference*, (08), 56-58.

Marashi, Mansour, Hashemi, Jalal and Baratizadeh, Amir. (2014). Examining the moral components in reading and writing Persian and heavenly gifts textbooks, elementary level, master's thesis, Shahid Chamran University of Ahvaz - Faculty of Educational Sciences and Psychology. [in persian].

Mansourian, Farkhunde (2022). Investigating the effect of teachers' professional ethics training on students' education. *Applied researches in management and humanities*, 7(3). 195-209. [in persian].

Mehri, Ruqiya; Qane, Ahmad Ali .(2022). The impact of the culture of sacrifice and martyrdom on the development of professional ethics in education. *Shahid Andisheh*, 3(2) , 155-180.

Michael A. Lensink ,Sarah N. Boers , Karin R. Jongsma , Sarah E. Carter, Cornelis K. van der Ent , Annelien L. Bredenoord,(2021) . Organoids for personalized treatment of Cystic Fibrosis: Professional perspectives on the ethics and governance of organoid biobanking. *Journal of Cystic Fibrosis* 20 (2021)443–451. doi. [10.1016/j.jcf.2020.11.015](https://doi.org/10.1016/j.jcf.2020.11.015).

Muhtadi, H. (2016). Konsep Pendidikan Akhlak Perspektif Ibn Miskawaih. Sumbula : *Jurnal Studi Keagamaan, Sosial Dan Budaya*, 1 (1).(Konsep Pendidikan Akhlak).

Noormohammadi, Peyman; Musavi Frank .(2021). The relationship between professional ethics and teaching quality of primary school teachers. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, Islamic Azad University, Tonkabon Branch, 12(3). 45-55. [in persian].

Nouri, Mohammad Rahim; Ahmadvand, Mohammad Ali and Ghafari, Mohammad (2017). Analyzing the content of the Asman gifts textbooks for the second to sixth grade of elementary school and their compliance with the basic competencies of the national curriculum document. *Family and Research Quarterly*, No. 40. [in persian] URL: <http://qjfr.ir/article-1-774-fa.html>.

Osman, Y. (2019). The significance in using role models to influence primary school children's moral development: Pilot study. *Journal of Moral Education*, 48(3), 316–331. doi:[10.1080/03057240.2018.1556154](https://doi.org/10.1080/03057240.2018.1556154).

Ovelar N.(2004). Relaciones entre educación y ética. Una aproximación desde la pedagogía. *Educere*.,8(27),453-460 .<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=35602702>.

Ramberg, J., Borlin, S., Fransson, E. & Modin. B. (2019). School effectiveness and truacy: a multilevel study of upper secondary school in Stockholm, *International journal of adolescence and youth*, 24(2), 185-198 . doi:[10.1080/02673843.2018.1503085](https://doi.org/10.1080/02673843.2018.1503085).

Sun, J., Leithwood, K. (2015). Direction-setting school leadership practices: A meta-analytical review of evidence about their influence. *School Effectiveness and School Improvement*, 26(4), 499-523. doi:[10.1080/09243453.2015.1005106](https://doi.org/10.1080/09243453.2015.1005106).

Syam, J. (2016). Pendidikan Berbasis Islam yang Memandirikan dan Mendewasakan. *EduTech: Jurnal Ilmu Pendidikan dan Ilmu Sosial*, 2(2). doi:[10.30596/edutech.v2i2.600](https://doi.org/10.30596/edutech.v2i2.600).

Tan, B., Naidu, N. B. M., & Osman, Z. J. (2018). Moral values and good citizens in a multi-ethnic society: A content analysis of moral education textbooks in Malaysia. *The Journal of Social Studies Research*, 42, 119–134. www.elsevier.com/locate/jssr.

Terranova Ruiz J, López Bermeo L, Cabrera García C.(2019). La práctica preprofesional integrada: Concepción para la formación profesional en las carreras de educación. *Opuntía Brava* [Internet]. [citado 12 de noviembre de.];11(1),270-27.

- Trelles-Astudillo.H. and Santacruz-Correa,C.(2023). Ethics and Preprofessional Practices in Early Childhood Education. doi. 10.5772/intechopen.112332.
- Tse, T. K. C., & Zhang, L. (2017). Changing mode of regulation: Role models in moral education textbooks for primary schools in China, 1999–2005. **Frontiers of Education in China**, 12, 52–74. doi.10.3868/s110-006-017-0004-2.
- Warif, M., Ddi, S., Abstrak, M., Kunci, K., Strategi, :, & Didik, P. (2019). Strategi Guru Kelas dalam Menghadapi Peserta Didik yang Malas Belajar Class Teacher Strategy in Facing Lazy Students Learn. *Jurnal Tarbawi*, 4(1). SSN : 2527-4082, e-ISSN : 2622-920X.
- Waskito1, T. (2013). The Concept of Moral Education for Children According to Kitab Tarbiyatul Aulad , 53(9). [doi.10.22515/attarbawi.v7i1.4549](https://doi.org/10.22515/attarbawi.v7i1.4549).
- Widodo, H. P., Perfecto, M. R. G., Canh, L. V., & Buripakdi, A. (Eds.). (2018). Situating moral and cultural values in ELT materials: The Southeast Asian context. doi.[10.1007/978-3-319-63677-1](https://doi.org/10.1007/978-3-319-63677-1).
- Wu, N. The Application of Picture books in Foreign Primary and Secondary Education. *Foreign Primary and Secondary Education*, 2013(5),14.
- Zaman, B. (2019). Urgensi pendidikan karakter yang sesuai dengan falsafah bangsa Indonesia. Al-Ghazali , *Jurnal Kajian Pendidikan Islam Dan Studi Islam*, 2(1). www.ejournal.stainupwr.ac.id/index.php/al_ghzali/article/view/101.
- Zhao. Yu.(2021). Analysis on the Moral Education Value of Picture Books, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 615. doi. [10.2991/assehr.k.2112.20.121](https://doi.org/10.2991/assehr.k.2112.20.121).